

בשלה
ה' תשע"א
כתובת:
Oraysa10@gmail.com
il.com

אורחיה דתא

= פרשת בשלח =

ב' מצוות המן

(טז, טז) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִישׁ אֶל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר:

(כה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכַלְהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבַּת הַיּוֹם לָהּ הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֶהוּ בַשָּׂדֶה:

מבואר מדברי חז"ל ששני מצוות נצטוו במן, א] שלא להותיר ממנו עד בוקר, ב] שבת. ענינם של שני אלה, ללמד דעת את העם כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על מוצא פי ה' יחיה האדם. על ידי אי ההותרה למדו שהקב"ה ממציא פרנסת יום ביומו, וכמ"ש דבר יום ביומו. וכל הדואג דאגת מחר מקטני אמנה הוא. מאידך למדו שפעמים שהקב"ה ממציא מזון בשישי לשביעי, ואין לדאוג בשביעי מהעדר פרנסה. כי מי שנתן בשישי לשביעי יתן בשמיני לשמיני.

נראה ששני מצוות אלו נתנו לעומת המצוות התלויות בארץ. כי הפרשת תרומות ומעשרות ענינם דומה לאיסור הותרה עד בוקר. היינו שההפרשה באה לומר שיודע ומאמין שהקב"ה נותן פרנסת יומו, ובחלק שדהו נתן הקב"ה מנת לכהנים וללויים. ולעומת השבת ניתנה השביעית - שבת הארץ, וגם שבת שבכל שבוע.

עפ"י ניתן להסביר כיצד קיימו ישראל מצות צדקה במדבר, והתשובה לכך היא, שאכן לא היו צריכים לקיימה, לא רק משום שלא היה למי לתת, כי זה חסרון בקיום לא שהאדם נעשה שלם ומתוקן עי"ז, אולם לפי הנתבאר, הנה עצם אכילת המן ואי ההותרה קיים והחדיר האדם בעצמו את הידיעה שהקב"ה ממציא לכל חי את מזונו ואין אדם נוגע במה שמוכן לחברו כמלוא הנימה, ולכן נחשב אי ההותרה כאילו נתן לחברו, כי מצד ידיעה זו לא היה מניעה להעניק לעני וללוי חלק, שהרי פרנסת יום קצובה מאת ה', אלא שלקיימה בפועל לא היו צריכים.

אולם בדרך חידוד יש מקום לומר, שהנה הצדיקים ירד להם לחם מוכן לאכילה, ואילו הבינונים היה להם עוגות והיו צריכים לתקנו קצת לאכילה, ואילו הרשעים היו צריכים לדוכו ולבשלו (וימא עה). באם נאמר שאם הצדיק היה נותן ממזונו לרשע, אזי לא היה הרשע צריך לתקן במן זה

מאומה, אפשר שקיימו מצות צדקה במה שהעניקו לאחרים מדרגת המן שניתן להם. כמו"כ הרשעים היו יכולים לקיימו על ידי שיכינו לחבריהם הרשעים האחרים. אולם מסתברא מילתא שבעת שנתן הצדיק ממנו לרשע חזר המן להיות בדרגת מן של רשע לדוכו ולבשלו, ויל"ע.

לחם משנה - משונה

(טז,ה) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי וְהַכִּינּוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיָאוּ וְהָיָה מִשְׁנֵה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם:

(שם כב-כג) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לְקַטְו לֶחֶם מִשְׁנֵה שְׁנֵי הָעֶמֶר לְאַחַד וַיָּבֵאוּ כָּל נְשִׂאֵי הָעֵדָה וַיִּגִּידוּ לְמֹשֶׁה: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' שִׁפְתוֹן שִׁפְתוֹן קָדֵשׁ לַה' מְחַר אֶת אֲשֶׁר תֹּאפּוּ אַפּוֹ וְאֵת אֲשֶׁר תִּבְשְׁלוּ בְשָׁלוֹ וְאֵת כָּל הָעֵדָף הַנִּיחִי לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבֶּקֶר:

אמרו חז"ל (מכילתא ויסע פרשה ב) "והיה משנה. לחם משונה. אתה אומר לחם משונה הוא או אינו אלא לחם כפול, כשהוא אומר שני העמר לאחד הרי לחם כפול אמור, הא מה תלמוד לומר לחם משנה, לחם משונה. כיצד, בכל יום בכל יום היה בו עומר אחד ובשבת שני עמרים, בכל יום היה ריחו נודף ובשבת יותר, בכל יום היה מצולהב בזהב ובשבת יותר".

והנה, בפרשת המן בפרשה דידן משמע שהמן ירד כלחם מושלם משמים ואכלוהו מיד, שהרי הכתוב מכנהו 'לחם' שמשמעו מוכן לאכילה, גם לא נזכר כאן בכתוב שהיו עושים בו פעולות שונות כמו שנזכר בפרשת בהעלותך (במדבר יא,ח): שֵׁטוּ הָעֵם וְלָקְטוּ וְטָחְנוּ בְרַחִים אוּ דָכוּ בַמִּדְכָה וּבְשָׁלוֹ בְפָרוֹר וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֲגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לֶשֶׁד הַשָּׁמֶן: לפי"ז צ"ב מדוע נזכר כאן ענין אפיה ובישול לגבי שבת.

ביותר צ"ב, שחז"ל נדרשו לסתירת הפסוקים, שכאן משמע שהיה המן לחם מוכן לאכילה ואילו שם משמע שלא היה מוכן לאכילה, ואמרו (יומא עה.) שהצדיקים ירד להם לחם מוכן, לבינונים היו עוגות, והרשעים היו צריכים לדוך במדוכה וכו', א"כ מדוע לגבי שבת נזכר את אשר אפו וכו'. אכן אין כאן קושיא, כי יש מקום לומר שהוא ציווי לבינונים ולרשעים שאת מה שצריכים לבשל ולאפות יכינו ביום השישי ולא יעשו מלאכה בשבת, אבל הצדיקים אכן לא היו צריכים לעשות שום מלאכה בהם, אולם עדיין צ"ב מדוע דייקא לגבי שבת נכתב לראשונה שיש מלאכות מסוימות בהכנת המן.

כמו"כ יש לחקור, האם שני העמרים שירדו בשישי היו משונים בענינם או שעומר אחד היה דומה לימות החול ועומר אחד היה משונה במראיתו וריחו מוכן לשבת. הרי לכאורה אין המן של יום שישי טעון שינוי מראה וריח, אם כן מדוע ישונה בענינו. אולם לאידך גיסא משמע שכל מה שלקטו ביום שישי היה משונה שלקטו משנה ושני עומר לאחד. אכן אפשר שביום שישי עצמו היה המן כדרכו בימות החול אלא רק את מה שהותירו לשבת זה קיבל בשבת ריח ומראה משונה.

נראה לומר, שאכן המן של יום שישי היה בו ענין משונה בדבר נוסף, היינו שגם הצדיקים היו צריכים להכין מאכלם ליום השבת, וכהא דרב ספרא מחריך רישא ורבא מלח שיבוטא (שבת קט). קידושין מא.), למרות שיש מקום לומר שבזמנם שהיה לחם מוכן משמים לא היה מקום למצוה זו, ורק בשבת דידן שצריכים להכין המאכלים יש מצוה בדבר, נראה לומר שחלק מכבוד השבת היא מצות הכנת מאכלים עבורו, היינו שכמו שיש מצוה בשבת שלא לעשות שום מלאכה, יש מצוה להכין לשבת, כאילו מלאכת השבת נעשית ביום השישי. ז"ש ה' למשה 'והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו', היינו שגם הצדיקים וגם הבינונים כל עם ישראל יכינו מאכלם. אולי יש גם מקום לחדש לאידך גיסא, שבימות החול היו הרשעים צריכים לדוכו ולפוררו על מנת לבשלו ולהכינו לאכילה, אבל מן של יום השישי היה מוכן מצד עצמו שרק יאפוהו ויבשלוהו כמו שהוא.

יש גם מקום להוסיף, שבכדי למנוע שלא יצאו לחפשו בשבת, ושלא יותירו בימות החול, היה הלחם משונה כבר ביום שישי, בכדי שילמדו מכך שלחם זה של יום שישי רק הוא ניתן להותיר ממנו ואילו לחם של ימות החול אין בו תכונה זו, כמו"כ מאחר שמשונה הוא לא ירד בשבת המן הרגיל, כי השינוי מעיד עליו שנאמנים הדברים שביום השבת אין בו ירידת מן כלל.

עפ"י נראה לבאר ענין נוסף, הנה בסעודה ג' צריכים גם ב' לחמים - לחם משנה, ולכאורה מבואר בכתוב שהמן של שבת הותירהו עד בוקר ואכלוהו, ולכאורה בהגיע עת סעודה ג' לא היה בידם ב' לחמים או כפל מן, ומדוע זה יצטרכו ב' לחמים. אולם נראה לומר, שעצם ההלכה של 'לחם משנה' אינו על שהיה כפול, אלא על שהיה משונה, היינו להדגיש שסעודת שבת היא. אלא שהצורה החיצונית שע"י נודע שהוא משונה היה במה שבא כפול ומשנה בידם. נמצא שעיקרא דמילתא הוא על הלחם המשונה אלא שהביטוי הוא במה שאנו בוצעים לחם משנה זכר למן של יום שישי שבא משנה. הרי שרמזה התורה ענין המשונה באופן של משנה, ללמד שכך ידגישו את השינוי בשבת, ולכן כל סעודת שבת עושים בה שינוי ובוצעים שנים.

ואידי שאיירינן בדברי המכילתא, הנה מה שכתב שהמן היה מוזהב, אולי זהו הנאמר בפרשת בעלולתך (במדבר יא, ז) וְעִינֹ כָּעֵיִן הַבְּדֹלָח, וכתוב (בראשית ב, יב) וַיִּזְהַב הָאֲרָץ הַהוּא טוֹב שֶׁם הַבְּדֹלָח וְאֶבֶן הַשֹּׁהַם, הרי שיש שייכות ביניהם. אולם מה שכתב שהיה ריחו נודף, צ"ב מנלן. אולי למדו כן ממה שאצל המותירים באש, אם כן נלמד שהיה ריחו נודף ורק המותירים נענשו שיהיה הריח בהיפך. ועדיין צ"ע.

שבת שלום ומבורך